THE INTEGRATION OF CONCEPTUAL METAPHORS FROM AN INTERCULTURAL PERSPECTIVE IN TEACHING ROMANIAN AS SECOND LANGUAGE

Irina Dincă
Research Assistant, PhD, West University of Timişoara

Abstract:This paper aims to present the strategies which can be applied to form and develop the metaphorical competence from an intercultural perspective of integration of conceptual metaphors in the process of teaching Romanian as second language. In order to illustrate this complex process of the metaphorical nuances of communication, this approach offers an analysis of some conceptual metaphors which can be associated with the representation of life as a journey. The methodological premises of this approach are offered by the theoretical perspectives of cognitive linguistics about the conceptual metaphor, especially by the studies of George Lakoff, Mark Johnson, Zoltán Kövecses, Raymond W. Gibbs Jr. The mechanisms of constructing meaning implied by the cognitive metaphor involve the association of two distinct conceptual domains, one being more abstract (the target domain) and the other being closer to the specific aspects of life (the source domain). The metaphorical process is based on the understanding of the target domain, explicit or implicit in the linguistic expression, in terms of the source domain. This approach proves that implicit conceptual metaphors can configurate linguistic sequences which do not seem metaphorical at a superficial level. In this direction, I chose a series of stable structures in Romanian language which can be associated with the conceptual metaphor LIFE IS A JOURNEY and I integrated these linguistic constructions in a questionnaire for some native Arabic students which have reached the B1+ level in the acquisition of Romanian as second language, in order to detect if they have the metaphorical competence to go deeper in the comprehension process, surpassing the strict literal understanding of these idiomatic expressions. In addition to this, in order to determine to what extent these metaphorical structures are universal or culturally specific, I applied a contrastive analysis, putting them in correspondence with their equivalent structures from the native language of the students, as they were detected by the students themselves. This experiment proves that the integration of the conceptual metaphor in the process of teaching Romanian as second language facilitates the comprehension and the conscious and active assimilation of Romanian by the foreign students, developing in the same time the metaphorical, the sociolinguistic and the intercultural communication competences.

Keywords: metaphorical competence, cognitive linguistics, conceptual metaphor, Romanian as second language, contrastive analysis

Prezenta lucrare își propune o analiză a modului în care competența metaforică poate fi formată și dezvoltată dintr-o perspectivă interculturală a integrării unor metafore conceptuale în procesul de predare a românei ca limbă străină/ secundă. Pentru ilustrarea acestui proces de asimilare a valențelor metaforice ale comunicării, am selectat o serie de metafore conceptuale care pot fi asociate reprezentării vieții ca o călătorie. Premisele metodologice ale acestei abordări sunt oferite de perspectivele teoretice ale lingvisticii cognitive asupra metaforei conceptuale, în special de abordările lui George Lakoff, Mark Johnson, Zoltán Kövecses, Raymond W. Gibbs Jr. Mecanismele construirii sensului prin intermediul metaforei cognitive presupun asocierea a două domenii conceptuale distincte, dintre care unul este mai abstract (*domeniul ţintă*), iar celălalt mai apropiat de concret (*domeniul sursă*), procesul metaforic implicînd o înţelegere a primului domeniu, explicit sau implicit în expresia lingvistică, prin prisma celui de-al doilea. Pentru a ilustra modul în care

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

o metaforă conceptuală implicită poate să configureze secvenţe lingvistice aparent nemetaforice, am selectat o serie de structuri stabile din limba română care pot fi subsumate metaforei conceptuale VIAŢA E O CĂLĂTORIE. Am integrat aceste construcţii lingvistice stabile din limba română într-un chestionar pentru un eşantion de studenţi vorbitori de limba arabă care au ajuns în procesul de asimilare a românei ca limbă străină la nivelul B1+, urmărind dacă aceştia au competenţa de a depăşi înţelegerea strict literală a acestor expresii. În plus, pentru a determina în ce măsură aceste structuri metaforice sunt universale sau specific culturale, am apelat la o analiză contrastivă, punîndu-le în corespondenţă cu structurile lor echivalente din limba nativă a studenţilor, depistate chiar de aceştia. Acest experiment susține integrarea metaforei conceptuale în procesul de predare a românei ca limbă străină/ secundă, întrucît are potențialul de a facilita comprehensiunea şi asimilarea conştientă şi activă a limbii române de către studenţii străini, dezvoltîndu-le totodată şi competenţele sociolingvistice şi de comunicare interculturală.

Mecanismele cognitive ale metaforei conceptuale

Metafora conceptuală, studiată în ultimele decenii de lingvistica cognitivă, se insinuează în cele mai neașteptate contexte de comunicare, realizînd o interconectare a ideilor abstracte și a unor reprezentări mai concrete ale acestora. Metafora conceptuală realizează o explicitare a unor idei abstracte, prin proiecția lor în structuri lingvistice care facilitează înțelegerea și asimilarea lor prin „corelațiile sistematice” (Lakoff, Johnson, 1980: 58) pe care le realizează cu „experiența spațială, socială sau emoțională” (*Ibidem*: 59) general umană sau specific culturală. Metafora conceptuală se relevă astfel ca intrinsecă mecanismelor cogniției, întrucît, după cum susțin întemeietorii studiilor cognitive despre metaforă, George Lakoff și Mark Johnson, „procesele gîndirii umane sunt în mare măsură metaforice” (*Ibidem*: 6). În această lumină, formarea și dezvoltarea *competenței metaforice* se dovedește a fi indispensabilă, atît în comunicarea în limba nativă, cît și în limba secundă, precum și în permutarea codurilor lingvistice (*code switching*). Mult timp ignorată, neglijată în lingvistica aplicată în procesul didactic, ocupînd un loc secundar chiar în *Cadrul european comun de referință pentru limbi* – unde este subsumată competenței lexicale, cu referire la capacitatea de decodare a „metaforelor opace din punct de vedere semantic” (CEFR, 2001 :88) – , competența metaforică se află în ultimii ani în atenția cercetătorilor din domeniul predării limbilor străine/ secunde. Cu toate acestea, chiar și în volumul complementar la CEFR, apărut în 2018, competența metaforică este restrînsă la dimensiunea stilistică a interpretării textelor literare – fiind corelată cu descriptorul „Analiză și critică a textelor creative (incluzînd literatura)” în înțelegerea și descifrarea „sensurilor și conotațiilor” (CEFR II, 2018: 117), respectiv cu descriptorul „Construirea unui repertoriu plurilingvistic”, mai exact cu abilitatea „de a explora similitudinile și diferențele dintre metafore și alte figuri de stil din repertoriul plurilingvistic” (*Ibidem*: 162). Competența metaforică pentru ambii descriptori este asociată de abia cu nivelul C2 de asimilare a limbii străine/ secunde, progresul de la nivelul A1 la C2 fiind ilustrat printr-o trecere gradată de la asimilarea cuvintelor simple la capacitatea de a înțelege și utiliza metaforele (*Ibidem*: 127) pentru a decoda „concepte abstracte sofisticate” (*Ibidem*: 161). Cu totul altă direcție de înțelegere a competenței metaforice propun teoreticienii contemporani ai dimensiunii figurate a limbajului, pentru care această competență este recunoscută drept o componentă a comunicării „potențial implicată în orice zonă” (Littlemore, Low, 2006: 268) a procesului de predare și învățare a limbilor străine/ secunde.

Derivînd din teoriile lui George Lakoff și Mark Johnson, competența metaforică este definită în 1992 de Marcel Danesi în corelație cu „fluența conceptuală”, înțeleasă ca abilitate de a sesiza modul în care „limba reflectă și încifrează conceptele sale pe baza structurării

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

metaforice" (Danesi, 1992: 490). În acest context, competența metaforică este situată, ca importanță în asimilarea unei limbi străine/ secunde, la același nivel cu competența gramaticală și cea comunicativă, fără că aceste trei competențe să fie socotite „mutual exclusive" (*Ibidem*: 497); dimpotrivă, ele sunt înțelese într-o suprapunere continuă, cu mențiunea că stratul structurilor gramaticale și cel al tehnicilor comunicative au fost intens valorificate în cercetare și predare, în vreme ce stratul metaforic a fost neglijat și chiar evitat în manuale de limbi străine/ secunde (*Ibidem*). Danesi cuantifică gradul de valorizare a competenței metaforice în astfel de materiale didactice prin conceptul de „densitate metaforică" a discursului, cu mențiunea că rareori ea depășește pragul de 10% (*Ibidem*). Această lipsă de expunere la baza conceptuală a limbii și culturii secunde induce o „asimetrie între forma lingvistică și conținutul conceptual" (*Ibidem*: 490) care frînează procesul de asimilare a limbii secunde: studenții tind să grefeze structurile formale din L2 pe sistemul conceptual din L1. Această inadecvare are implicații mult mai profunde, întrucît asimilarea limbii secunde rămîne la un nivel superficial, iar Danesi, pe baza unor studii recente, constată că „gîndirea metaforică este o opțiune dominantă și mereu prezentă în discurs, iar gîndirea literală poate constitui un caz special și limitat al comportamentului comunicativ" (*Ibidem*: 498). În consecință, cantonarea în gîndirea literală direcționează discursul spre „verbalizarea universului finit al LUMILOR ACTUALE, în vreme ce metafora extinde discursul în universul infinit al LUMILOR POTENȚIALE" (*Ibidem*).

Înțelegerea în acești termeni a competenței metaforice reprezintă un corolar al viziunii cognitiviste asupra metaforei. Din această perspectivă, procesul cognitiv eminamente metaforic implică înțelegerea unui domeniu conceptual (domeniul ţintă, mai abstract), explicit sau implicit în expresia lingvistică, prin prisma unui alt domeniu conceptual (domeniul sursă, mai concret, mai puternic ancorat în experiența umană). Zoltán Kövecses întocmește un repertoriu al posibilelor domenii țintă – cuprinzînd „viața, argumentele, iubirea, teoria, ideile, organizarea socială" (Kövecses, 2002: 4) – în corelație cu posibilele domenii țintă corespondente – precum „călătoriile, războiul, construcțiile, alimentele, plantele" (*Ibidem*). Astfel, în viziunea teoreticianului, domeniile țintă predilecte, cu un înalt grad de abstractizare, sunt emoțiile și dorințele, valorile morale, ideile, societatea, politica, economia, relațiile interumane, comunicarea, timpul, viața și moartea, religia, în vreme ce domeniile sursă cuprind aspecte ale experienței umane, precum corpul uman, sănătatea și boala, plante și animale, clădiri și construcții, mașini și unelte, jocuri și sporturi, bani și afaceri, mîncare și băutură, lumină și întuneric, direcție și mișcare (vezi *Ibidem*: 15-27). Cele două domenii nu se pliază perfect unul pe celălalt în acest proces de „cartografiere conceptuală" (*mapping*) (*Ibidem*: 6), e vorba doar de o suprapunere parţială, iar procesul metaforic evidenţiază corespondenţele şi estompează diferenţele dintre cele două domenii. În plus, metafora conceptuală nu este o simplă comparaţie, iar cele două domenii nu sunt interşanjabile (de exemplu, VIAŢA E O CĂLĂTORIE nu implică metafora reciprocă, CĂLĂTORIA E O VIAŢĂ), dovadă că procesul metaforic este „unidirecțional", mai exact, „procesul metaforic pleacă, în mod tipic, de la mai concret la mai abstract și nu invers" (*Ibidem*).

Metafora conceptuală nu este o simplă expresie metaforică, ea e o schemă mentală care structurează gîndirea și organizează experienţa, o structură conceptuală subiacentă care se manifestă pe plan lingvistic printr-o largă paletă de expresii convenţionalizate în diferite culturi. George Lakoff și Mark Johnson disting foarte clar metafora conceptuală de expresiile ei lingvistice, subliniind faptul că metafora „nu este doar o chestiune de limbă, adică de simple cuvinte" (Lakoff, Johnson, 1980: 6). Astfel, fiecărei rețele coerente de concepte metaforice interrelaționate îi corespunde „un sistem coerent de expresii metaforice pentru acele concepte" (*Ibidem*: 9). Această distincție între cele două planuri, cel conceptual și cel lingvistic, este marcată și grafic, prin convenția preluată și de Zoltán Kövecses și

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

perpetuată în lucrările concepute în tradiția lingvisticii cognitive, de a nota cu majuscule metaforele conceptuale și cu italice expresiile lingvistice metaforice (Kövecses, 2002: 4-5).

Modul în care funcţionează metafora conceptuală este confirmat de cercetările din domeniul neurolingvisticii, care pune în corelație funcționarea rețelelor neuronale cu configurarea rețelelor conceptuale. După cum relevă Raymond W. Gibbs Jr., de fapt, hărțile metaforice se bazează pe activarea unor reţele neuronale, iar cercetările au demonstrat că ambele domenii corelate prin metafora conceptuală „sunt procesate simultan" (Gibbs, 2017: 32). Mai exact, aceste hărţi metaforice „leagă informaţia senzorială de ideile abstracte procesate în regiuni diferite ale creierului" (*Ibidem*), dar care se activează concomitent şi creează conexiunile metaforice.

Baza neuronală a conexiunilor metaforice le conferă o dimensiune universală, ceea nu exclude diferențierea culturală. Astfel, există o serie de factori care determină caracterul universal al metaforelor conceptuale. În primul rînd, acestea au un caracter universal întrucît ele sunt, după cum susține Raymond W. Gibbs Jr., scheme mentale care reflectă modul în care se structurează gîndirea umană, activînd simultan circuite neuronale aparţinînd unor domenii cognitive diferite. În plus, ele își au fundamentul în experienţa general-umană, în percepţia corporală, de natură fizică ori psihologică. Această perspectivă este susținută de Mark Johnson, în cunoscutul studiu *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*, care pornește de la premisa că, de fapt, „conținutul propozițional" al metaforelor „este posibil doar în virtutea unei rețele complexe de structuri schematice nepropoziționale care își au originea în experiența noastră corporală" (Johnson, 1987: 5). Astfel, potențiala universalitate a metaforelor conceptuale își are suportul, în mare parte, în „probabila natură universală a corpului uman și a fiziologiei lui" (Kövecses, 2007: 164). Caracterul universal al unor metafore conceptuale poate facilita procesul de înțelegere și asimilare a expresiilor metaforice din L2, în măsura în care ele pot fi subsumate aceloraşi metafore conceptuale care se manifestă în L1 printr-o serie de expresii metaforice mai mult sau mai puţin similare. Asemănarea este cu atît mai surprinzătoare cu cît distanţa lingvistică şi culturală dintre limbile din care sunt extrase expresiile puse în oglindă e mai mare şi similitudinile nu se justifică prin împrumuturi sau influenţe directe.

Metaforele conceptuale, pe de altă parte, se diferențiază cultural, cu precădere prin ceea ce Zoltán Kövecses numește „rame conceptuale", mai exact, „reprezentări mentale structurate ale unei categorii conceptuale" (Kövecses, 2006: 64) care se cristalizează în interiorul unor „modele culturale" (*Ibidem*: 69) variabile. Astfel, metaforele conceptuale variază de la o cultură la alta prin asocieri cultural specifice (unui anume domeniu țintă pot să îi fie asociate alte domenii sursă), prin elaborări diferite ale aceleiaşi metafore conceptuale (cartografieri deosebite ale aceloraşi domenii conceptuale asociate) sau prin expresii lingvistice distincte ale aceloraşi metafore conceptuale generice. Dacă universalitatea metaforelor conceptuale poate facilita înţelegerea unor expresii metaforice din L2 şi poate dezvolta competenţa metaforică a studenţilor străini, variaţiile culturale ale aceloraşi metafore conceptuale pot întîrzia comprehensiunea sau chiar pot genera neînțelegeri. După cum atenționează Zoltán Kövecses, „principalul blocaj în înțelegerea naturii expresiilor idiomatice și în utilizarea acestei înțelegeri în predarea limbilor străine este faptul că sunt privite ca expresii lingvistice independente de orice sistem conceptual și izolate unele de altele la nivel conceptual" (Kövecses, 2002: 200). Se creează astfel o falie între metafora conceptuală și expresia ei metaforică, fapt ce explică și asimetria semnalată de Marcel Danesi între expresia lingvistică din L2 filtrată prin baza conceptuală din L1. Soluția pedagogică propusă de Zoltán Kövecses este aceea de a li se oferi studenților „motivația cognitivă a expresiilor idiomatice", ceea ce ar facilita, după cum o probează și rezultatele obținute în experimentele desfășurate în această direcție, învățarea mai rapidă a unor asemenea expresii metaforice și fixarea lor în memoria de lungă durată (*Ibidem*: 201)

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

Cu atît mai mult, o punere în oglindă a unor astfel de expresii metaforice din L1 şi L2 poate accelera procesul de comprehensiune şi de asimilare a acestora, făcînd mai uşor şi mai rapid saltul spre nivelurile B1 şi B2.

Metafora conceptuală VIAŢA E O CĂLĂTORIE – metafore orientaţionale adiacente

Pentru a ilustra modul în care o metaforă conceptuală implicită poate să configureze secvenţe lingvistice aparent nemetaforice, am integrat într-un experiment o serie de structuri stabile din limba română care pot fi subsumate metaforei conceptuale VIAŢA E O CĂLĂTORIE. Acestea au în centru metafora ontologică *drumul cel bun/ calea cea dreaptă*, în simetrie cu *a o lua pe căi greşite* şi lor li s-a asociat o serie de metafore orientaţionale adiacente care implică polarităţile DREPT – STÎNG, ÎNAINTE – ÎNAPOI, DEPARTE – PE LOC şi SUS – JOS. În clasificarea metaforelor propusă de George Lakoff şi Mark Johnson, un loc important îl au metaforele orientaţionale, numite astfel întrucît cele mai multe se corelează cu „orientarea spaţială" şi îşi află temeiul în „experienţa noastră fizică şi culturală" (Lakoff, Johnson, 1980: 14). Astfel, „aceste structuri dovedesc că oamenii îşi folosesc conştiinţa orientării spaţiale (*spatial awareness*) pentru a construi acest tip de metafore" (Trantescu, 2016: 144), însă caracterul potenţial universal conferit de baza fiziologică a experienţei corporale este nuanţat de variaţiile culturale ale interpretării acestei experienţe.

Am selectat zece construcţii lingvistice stabile din limba română şi le-am integrat într-un chestionar cu trei variante posibile de interpretare, pentru un eşantion de douăzeci de studenţi vorbitori de limba arabă care au ajuns în procesul de asimilare a românei ca limbă secundă la nivelul B1+, urmărind dacă aceştia au competenţa metaforică de a depăşi înţelegerea strict literală a acestor expresii (vezi *Anexa*). În plus, pentru a stabili în ce măsură aceste structuri metaforice sunt universale sau specific culturale, am recurs la o analiză contrastivă, punîndu-le în corespondenţă cu structurile lor echivalente din limba nativă a studenţilor, depistate chiar de aceştia.

Metafora conceptuală VIAŢA E O CĂLĂTORIE are un fundament religios, bazîndu-se pe metafora ontologică nucleu *drumul cel drept*, care se regăseşte atît în *Biblie*, cît şi în *Coran*. Ambele religii, cea creştină şi cea islamică, preţuiesc funcţia de iniţiere a pelerinajului. Considerat unul dintre cei cinci stîlpi ai islamului, pelerinajul la Mecca (**الحَجّ**) este considerat „punctul central al unei coordonări efective", care este „capabilă să confere o dimensiune liturgică" (Lammens, 2003: 74) călătoriei rituale, prin caracterul sacru al acestui ceremonial. În plus, pelerinajul propriu-zis îşi găseşte un corespondent în plan interior în mistica islamică sufistă, în ceea ce misticii sufişti numesc „calea mistică"(**الطَرِيقَة**), mai exact, „«calea» (*tariqa*) către Centru [...] sau către Adevăr" (Anghelescu, 2014: 73). Încărcătura religioasă conferă acestei metafore o pronunţată dimensiune axiologică, iar expresiile lingvistice pe care ea le dobîndeşte îi asociază o conotaţie etică (*drumul cel bun/ calea cea bună/ calea cea dreaptă* etc.) Astfel, încă din prima sură din Coran (**سورَةالفاتِحة**), viaţa omului credincios este călăuzită de divinitate pe drumul cel drept (**اِهدِنَا السِرَاطَ المُستَقِيم**). Metafora **السِرَاطَ المُستَقِيم**are o structură foarte apropiată de cea a metaforelor corespondente din limba română, substantivului **السِرَاطَ**(‘calea, cărarea') fiindu-i asociat adjectivul **المُستَقِيم**(cel drept, cu sensul literal ‘direct, fără ocolişuri' şi cu conotaţia metaforică de ‘corect'). Această apropiere surprinzătoare la prima vedere, dar explicabilă printr-un fundament cultural comun, cu rădăcini în viziuni religioase înrudite, facilitează înţelegerea imediată şi neproblematică a acestei metafore, dovadă şi identificarea neproblematică a sensului conotativ al acestei expresii de către studenţi.

Cu totul altfel stau lucrurile în cazul metaforei opuse semantic, din expresia *a o lua pe căi greşite*, al cărei sens nu a fost în toate cazurile identificat uşor de studenţi, existînd şi

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

lectura ei în sens literal. O posibilă explicație este tocmai distanța lingvistică dintre metafora din limba română *căi greșite* și corespondentul din limba arabă, **أَخَذَ الطَّرِيقَ الشِّمَال**(‘a o lua pe drumul din stînga’), unde ideea de deviere morală este transpusă spațial prin orientarea spre stînga. Aceste metafore operaționale valorifică polaritatea DREAPTA vs. STÎNGA, cu rădăcini profunde în imaginarul biblic (*la dreapta Tatălui*, ‘sub protecţie divină’; în reprezentarea Judecăţii de Apoi, cei din partea dreaptă sunt virtuoşii, drepţii, care vor ajunge în rai, în vreme ce păcătoşii din partea stîngă vor ajunge în iad). În *Coran* se menţionează că aceia care vor primi cartea vieţii în mâna dreaptă vor ajunge în rai, pe cînd păcătoşii vor primi cartea vieţii lor în mîna stîngă şi în spate. („69|19|Celui ce i se va da cartea sa în mâna dreaptă va spune: «Iată, citiţi cartea mea! 69|20|Îmi închipui că îmi voi găsi socoteala!» 69|21|El va avea un trai plăcut 69|22|într-o Grădină prea-înaltă, 69|23|cu roade de cules la îndemînă.” şi „69|25|Celui ce i se va da cartea sa în mâna stîngă va spune: «Vai mie! Ce bine ar fi fost de nu mi s-ar fi dat cartea 69|26|şi nu mi-aş fi ştiut socoteala!»“). În consecință, opoziția dreapta – stînga este foarte importantă în cultura islamică, fiind corelată cu „dihotomia pur -impur”, în măsura în care „puritatea este asociată cu binele, iar impuritatea cu răul” (Sedgwick, 2010: 159-162). Acțiunile importante trebuie începute sau făcute cu mâna dreaptă, care servește mîncarea, dă mâna, oferă daruri și face fapte de caritate. De cealaltă parte, mâna stîngă „este considerată impură” (Nydell, 2008: 93), iar folosirea ei în astfel de situații este resimțită ca ofensatoare.

Aşadar, aceeaşi valorizare a polarității DREAPTA vs. STÎNGA se regăseşte şi în mentalitatea arabă, în care acțiunile importante trebuie începute sau realizate cu mâna dreaptă (servirea mîncării, strîngerea mîinii, oferirea unor daruri etc.) sau cu piciorul drept (intrarea în moschee), mâna stîngă și piciorul stîng fiind considerate impure, utilizarea lor în astfel de situații fiind ofensatoare sau de rău augur. Metafora subiacentă din *a porni cu dreptul* a fost în aproape toate situaţiile receptată corect, poate şi pentru că există în limba arabă expresii apropiate semantic. Una dintre acestea este **أَخَذَ الطَّرِيقَ اليَمِين**(‘a o lua pe drumul din partea dreaptă’). Diferenţa constă în faptul că în limba arabă expresia implică orientarea întregului corp şi deplasarea lui spre dreapta, pe cînd în limba română e vorba doar despre piciorul cu care se face primul pas şi nu despre o orientare a drumului, o direcţie de urmat. E interesant de semnalat că studenţii chestionaţi nu au identificat o expresie simetrică în limba arabă, pe modelul *a porni cu dreptul/ stîngul* din limba română şi aşa se explică şi tendinţa, izolată, ce-i drept, de a actualiza sensul literal al expresiei româneşti. Cu toate acestea, cei mai mulți studenți au înțeles corect expresia, dovadă și corespondentele din limba arabă, care se pliază pe sensul metaforic al structurii din limba română: **بِدايةٌ مُخَيِّبَة لِلآمَال**(‘început dezamăgitor pentru speranțe’) și **بدأ أولى خطواته بالفشل**(‘primii săi paşi încep cu un eşec’).

Un alt cuplu de metafore orientaționale este cel construit pe baza polarității ÎNAINTE vs. ÎNAPOI, unde prima direcție este asociată cu ideea de viitor, de progres și de desprindere de trecut, în vreme ce direcţia inversă se corelează cu ideea de trecut, de regres şi de revenire la o stare anterioară şi, implicit, inferioară. E esenţială glisarea dinspre spaţial spre temporal şi asocierea conotaţiilor de orientare spre viitor, respectiv spre trecut. Din nou, prima metaforă nu a ridicat probleme de comprehensiune, întrucît are un corespondent cu o structură identică în limba arabă, **يَجِبُ عَلَيْكَ المُضِيُ قُدُمَاً**(‘trebuie mers înainte’). În plus, această metaforă orientațională, *a merge înainte*, se cuplează, ca în limba română cu metafora *a nu privi în urmă*, care implică o întoarcere a privirii dinspre trecutul conceput întotdeauna în spate, în urmă, spre viitorul reprezentat în față, orientat înainte: **لَا تَنَظُرُ إلى الوَرَاء**(‘ea nu privește în spate’). În schimb, expresia *a da înapoi* a ridicat cele mai mari probleme de comprehensiune din întregul set de expresii metaforice din chestionar, poate și pentru că studenții nu au identificat în limba arabă o structură similară, posibilele formule echivalente fiind destul de îndepărtate ca reprezentare, precum **عَادَ إلى سَابِقَ عَهْدِهِ**(‘s-a întors la perioada lui anterioară’) sau **عَادَ أَدرَاجَه**(‘s-a întors pe scări’).

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

În general, studenții au reperat și au actualizat sensul conotativ al expresiilor construite pe schema polarităților DEPARTE vs. PE LOC, înțelegînd prin DEPARTE nu un punct la mare distanţă spaţială, ci o împlinire, o afirmare, o reuşită – distanţa nu este atît de ordin cantitativ, cît calitativ, implicînd o schimbare de stare sau de statut. O expresie din limba arabă care poate fi asociată acestei formule este **وَصَلَ مُبتَغاه**(‘a ajuns unde a intenţionat’), care nu presupune neapărat ideea de depărtare, dar care implică metafora conceptuală VIAŢA E O CĂLĂTORIE către un scop. Pe acelaşi model se construieşte şi expresia opusă semantic, *a sta pe loc*, care implică nu doar o staţionare în raport cu reperele spaţiale, ci şi o stagnare într-un sens mai larg, nemişcarea dobîndind sensul conotativ de blocaj. În limba arabă există o expresie corespondentă, **لَم يُحَرِك ساكِناً** (‘nu s-a mişcat, a rămas în nemişcare’), care redă ideea de pasivitate. Mişcarea şi repausul sunt asociate, într-un sens mai larg cu ideea de activitate, care conduce la succes, respectiv cu ideea de pasivitate, care atrage eşecul.

Dacă metaforele puse în discuţie anterior au în vedere deplasarea pe orizontală, cuplul de metafore construite pe polaritatea SUS vs. JOS proiectează viaţa-călătorie pe axa verticalităţii. Asemenea depărtării, înălţimea nu este doar o coordonată spaţială, ea este şi un reper valoric, reprezentare ce are şi de această dată profunde rădăcini religioase, întrucît opoziţia SUS vs. JOS corespunde înălţării la cer, apropierii de divinitate, respectiv căderii luciferice. Niciuna dintre cele două expresii nu a pus probleme de comprehensiune, întrucît şi în limba arabă există structuri lingvistice similare. Pentru *a fi la înălţime*, un posibil echivalent este **بَلَغَ الذُروَة**(‘ajunge în vîrf’), care are, pe lîngă conotaţiile din limba română, şi ideea de ascensiune, de efort depus pentru a ajunge la altitudine. Pentru expresia aflată la polul opus, *a fi în cădere liberă*, un posibil corespondent din limba arabă este **مِن سَيِء إلَى أسوَأ** (‘din rău în mai rău’), care nu aduce o reprezentare spaţială, de prăbuşire fizică, dar implică ideea de înrăutăţire a condiţiei şi de ratare.

Concluzii

Acest experiment probează că integrarea metaforei conceptuale în procesul de predare a românei ca limbă străină/ secundă facilitează comprehensiunea şi asimilarea conştientă şi activă a unor structuri stabile din limba română de către studenţii străini, accelerînd saltul spre nivelurile B1-B2 şi dezvoltîndu-le nu doar competenţa de comunicare lingvistică, ci şi competenţele sociolingvistice şi de comunicare interculturală. Mi se pare utilă integrarea în rîndul competenţelor deja consacrate şi a *competenţei metaforice*, aceasta presupunînd formarea şi dezvoltarea abilităţii de a înţelege, asimila şi produce construcţii metaforice şi de a le asocia cu metaforele conceptuale subiacente.

ANEXĂ

CHESTIONAR

Alegeţi răspunsul care explică expresia subliniată şi apoi daţi un echivalent al expresiei în limba arabă:

Nr.	Ce înseamnă expresia subliniată:	Răspunsuri	Echivalentul expresiei în limba arabă:
1.	Îl admir pentru că niciodată **nu s-a abătut de la drumul cel bun/ calea cea dreaptă**: a. El a mers direct la destinație. b. El a fost un om corect.	a. - b. **20** c. -	**(اِهدِنَا السِرَاطَ المُستَقِيم)** **سورَة الفاتِحة – القران الكَريم**

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

	c. El a cunoscut drumul.		
2.	Îmi pare rău pentru el, **a luat-o pe căi greșite**: a. El a greșit drumul spre destinație. b. El s-a rătăcit și a ajuns în altă parte. c. El a făcut greșeli sau păcate.	a. 2 b. 2 c. **16**	أَخَذَ الطَّرِيقَ الشِمَال وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاء ظَهْرِهِ(10) فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا(11) وَيَصْلَى سَعِيرًا(12) إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا(13) *سورة الإنشقاق* وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ(25) وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ(26) يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ(27) مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِيَهْ(28) *سورة الحَاقَّة*
3.	Ea are primul examen azi, **sper că va porni cu dreptul**: a. Ea va începe cu succes sesiunea. b. Ea a făcut primul pas cu piciorul drept. c. Ea a mers în partea dreaptă.	a. **18** b. 1 c. 1	أَخَذَ الطَّرِيقَ اليَمِين فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ(7) فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا(8) وَيَنقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا(9) *سورة الإنشقاق*
4.	El **a pornit cu stîngul** și nu și-a mai revenit: a. El a căzut și și-a rupt piciorul stîng. b. El a făcut primul pas cu piciorul stîng. c. El a început fără succes o acțiune, printr-un eșec.	a. - b. 2 c. **18**	بِدايَة مُخَيِّبَة لِلآمَال بدأ أولى خطواته بالفشل
5.	Acum ea trebuie să nu privească în urmă și **să meargă înainte**: a. Ea trebuie să meargă tot înainte pe drum, în față. b. Ea trebuie să-și continue viața, să privească spre viitor. c. Ea trebuie să meargă mai repede.	a. - b. **20** c. -	لَا تَنْظُرُ إِلى الوَرَاء يَجِبُ عَلَيْكَ المُضِيُ قُدُمَاً
6.	De cînd soția l-a părăsit, el **a dat înapoi** pe plan profesional: a. El s-a izolat de oameni. b. El a renunțat la serviciu. c. El a regresat, nu mai e așa de bine pregătit ca înainte.	a. - b. 8 c. **12**	عَادَ أدرَاجَه عَادَ إِلى سَابِقَ عَهْدِهِ
7.	Cine se scoală de dimineață **ajunge departe**: a. Ajunge într-un loc îndepărtat. b. Progresează, are succes, reușește să facă multe lucruri. c. Merge mult, parcurge o distanță mare.	a. 1 b. **18** c. 1	وَصَلَ مُبتَغاه – بُورِكَ لِأُمَتِي فِي بُكُورِهَا (حَدِيث شَرِيف لِلرَسُولِ مُحَمَد)
8.	După ce am terminat facultatea, mi se pare că **am stat pe loc**:	a. **18** b. 1	لَم يُحَرِك سَاكِنَاً

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

	a. Nu am progresat. b. Nu am călătorit. c. Nu am făcut suficientă mișcare.	c. 1	
9.	La toate conferințele **ai fost la înălțime**: a. Ai călătorit cu avionul. b. Ai fost la un nivel excelent. c. Ai urcat într-un loc foarte înalt.	a. - b. **20** c. -	بَلَغَ الذروَة
10.	Sunt îngrijorat pentru el, **e în cădere liberă**: a. El face paraşutism şi sare de la înălțime. b. El are eșec după eșec, trece printr-o criză, situația lui se înrăutățește. c. El a căzut pe scări.	a. 1 b. **18** c. 1	مِن سَيِء إلَى أسوَأ

BIBLIOGRAPHY

Anghelescu, Nadia (2014): *Introducere în islam*, Ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2014.

CEFR (2001): *Cadrul european comun de referință pentru limbi: Învățare, predare, evaluare*, Strasbourg, Divizia Politici Lingvistice, Consiliul Europei.

CEFR II (2018): *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Asssessment: Companion Volume with New Descriptors*, Strasbourg, Language Policy Programme, Education Policy Division, Education Department, Council of Europe.

Danesi, Marcel (1992): *Metaphorical competence in second language teaching and second language teaching: The neglected dimension*, în James E. Alatis (Editor), *Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics 1992*, Washington, Georgetown University Press, p. 489-500.

Gibbs, Raymond W. Jr. (2017): *Metaphor Wars: Conceptual Metaphors in Human Life*, Cambridge, Cambridge University Press.

Johnson, Mark (1987): *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*, Chicago and London, The University of Chicago Press.

Kövecses, Zoltán (2002): *Metaphor: A Practical Introduction*, Oxford, Oxford University Press.

Kövecses, Zoltán (2006): *Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction*, Oxford, Oxford University Press.

Kövecses, Zoltán (2007): *Metaphor and Emotion: Language, Culture and Body in Human Feeling*, Cambridge, Cambridge University Press & Paris, Editions de la Maison des Sciences de L'Homme.

Lakoff, George, Mark Johnson (1980): *METAPHORS We Live By*, Chicago and London, The University of Chicago Press.

Lammens, Henri (2003): *Islamul: Credințe și instituții*, Traducere, prefață și aparat critic de Ioana Feodorov, București, Grupul Editorial Corint.

Littlemore, J., G. Low (2006): *Metaphoric competence and communicative language ability*, în „Applied Linguistics", nr. 27 (2), p. 268-294.

Nydell, Margaret K. (2008): *Ce știm despre arabi?*, Traducere din limba engleză de Diana Șipu, București, Editura Niculescu.

Sedgwick, Mark (2010): *Islamul și musulmanii*, Traducere de Daniela Georgescu, București, Editura Niculescu.

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)

Trantescu, Ana-Maria (2016): *Conceptualizări metaforice și metonimice în construcțiile idiomatice din limbile engleză și română*, Craiova, Editura UNIVERSITARIA.
https://sites.google.com/site/coranarabromanonline/ , consultat în 20.07.2019, ora 20.

BDD-A30599 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 13:24:27 UTC)